

Бібліотека здійснює міжнародне співробітництво з президентськими, урядовими і парламентськими бібліотечними й інформаційними службами зарубіжних країн, міжнародних організацій. Видає інформаційні бюлетені: «Новые книги» (щомісяця), «Власть. Политика. Народ», «Проблемы возрождения России», «Проблемы регионов России», «Парламентаризм в России» (щотижня), «Вопросы культуры и образования», «Выборы в Российской Федерации» (двічі на місяць).

Надання допомоги парламенту у виконанні його функцій та бібліографічно-інформаційне обслуговування інших органів державної влади і широких кіл населення є метою діяльності Національної парламентської бібліотеки Японії.

Інформаційне обслуговування парламенту в його законодавчій діяльності, а також вищих державних і судових органів здійснює Бюро наукових досліджень та законодавчих довідок (БНД), яке вивчає політичне, економічне становище, освітні та соціальні проблеми, розробляє проекти законів, аналізує діючі законодавчі акти, надає консультації комітетам парламенту.

Співробітники Бюро наукових досліджень поділяються на три групи: перша займається науковими дослідженнями, друга – збереженням матеріалів, третя – координує роботу БНД. Науково-дослідна служба поділяється на сектори, кожний з яких працює за окремими напрямками, які розглядаються в парламенті. Для попередження можливих запитів, за власною ініціативою, один з секторів БНД проводить науково-дослідну роботу за питаннями, розгляд яких очікується в парламенті найближчим часом, що дає можливість працівникам бути всебічно інформованими, добре володіти інформаційними технологіями, швидко надавати депутатам відповіді та доступ до інформації з метою удосконалення законотворчого процесу в країні.

Інтерес представляє розробка в Японії проекту створення другої національної парламентської бібліотеки в регіоні Кансай, у 600 км від Токіо, яка розрахована на збереження 20 млн екземплярів і задумана як «бібліотека майбутнього», котра базуватиметься на новітніх електронних технологіях. Планується створити високотехнологічні системи пошуку та передачі інформації, бібліографічну базу даних у 7 млн описів; буде поцифрований великий масив друкованої продукції, у тому числі 7100 сторінок рідкісних матеріалів.

Під час роботи секції її учасниками були обговорені нові аспекти розвитку і вдосконалення діяльності інформаційно-аналітичних відділів бібліотек, шляхи підвищення ефективності їх роботи у сфері забезпечення інформаційного супроводу суспільних перетворень, що знайшло відображення в проекті рекомендацій конференції.

Було запропоновано:

1. Враховуючи розвиток процесу формування ринку інформації в Україні, приділяти особливу увагу пропаганді можливостей бібліотечних закладів у забезпеченні наукового супроводу суспільних перетворень економічного, соціального, політичного характеру.

2. В умовах зростання впливу глобального інформаційного простору на процеси інформатизації в Україні, налагодити систематичний постійно діючий механізм вивчення і застосування зарубіжного досвіду інформаційно-аналітичної роботи в практиці вітчизняних бібліотечних закладів.

3. Для забезпечення користувачів потрібною інформаційно-аналітичною продукцією вдосконалювати форми і механізми вивчення запитів на таку продукцію.

Тетяна ГРАНЧАК,

канд. іст. наук, зав. відділу НБУВ

Бібліотечні технології інформаційного сервісу та інтеграція науково-інформаційних ресурсів

В умовах переходу до інформаційного суспільства загострюється суперечність між невпинно зростаючими обсягами знань, з одного боку, і обмеженими можливостями системи документних комунікацій «ери Гутенберга», основа яких базується на друкованих носіях, – з іншого. Розв'язання згаданої суперечності потребує кардинальної активізації робіт зі створення та впровадження в практику діяльності бібліотек новітніх комп'ютерних технологій. Вони мають забезпечити перехід до корпоративних технологій обробки документних потоків і формування в Україні єдиного науково-інформаційного простору, а також розробку інтелектуальних технологій аналітико-синтетичної переробки інформації та екстракції знань.

Магістральним напрямом формування єдиного науково-інформаційного простору держави у доповіді н. с. НБУВ **О. О. Жабіна** «Трансформація сайту НБУВ у науково-інформаційний портал України» визначено створення системи галузевих і регіональних науково-інформаційних порталів. Першочерговим завданням формування згаданого простору є створення Українського науково-інформаційного веб-порталу із системами пошуку та архівування розміщеної в глобальних інформаційних мережах інформації про Україну, а також наукової та суспільно значущої інформації. Вирішення цього завдання передбачено в Державній програмі розвитку діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, яка затверджена постановою Кабінету Міністрів Ук-

раїни від 25 серпня 2004 р. Актуальною для формування єдиного науково-інформаційного простору України є також організація наповнення корпоративних баз та банків даних як засобу інтеграції інформаційних ресурсів бібліотек та інших центрів документальних комунікацій, а також створення інтегрованої довідково-пошукової системи розкриття змісту сукупних фондів вітчизняних наукових бібліотек. Формуванню єдиного науково-інформаційного простору України сприятиме й організація поточної підготовки та розповсюдження на компакт-дисках галузевих серій наукових електронних видань «Бібліотека – суспільству», котрі створюватимуться шляхом обробки новітніх вітчизняних і світових потоків електронної інформації. Названими серіями започатковується нова складова системи наукової комунікації, що з часом стане основною. У реальності цієї складової розповсюдження документів могли переконатися учасники конференції. Під час роботи форуму їм надавалася можливість безкоштовно записати на власні компакт-диски 5 галузевих серій електронних видань (природничі, технічні, соціогуманітарні, медичні та аграрні науки). Кожна з них містить бібліографічну базу даних обсягом 200–300 тис. записів з понад 25-річною ретроспективою і електронну колекцію авторефератів дисертацій обсягом 5 тис. текстів. До принципів нових завдань, пов'язаних з трансформацією сайту НБУВ у науково-інформаційний портал, потрібно віднести і розробку комп'ютерних технологій інтелектуальної аналітико-синтетичної переробки інформації та екстракції знань. Ці технології мають забезпечити проведення бібліометричних, інформометричних та наукометричних досліджень і творення нових інформаційних продуктів.

На теоретичних і прикладних питаннях створення корпоративних технологій формування національних бібліотечно-інформаційних ресурсів був зосереджений ключовий на секції виступ **Л. Й. Костенка**, керівника Центру бібліотечно-інформаційних технологій НБУВ, канд. техн. наук, с. н. с., «Наукова електронна бібліотека України». Наповнення її ресурсів здійснюється в НБУВ, що є лідером в Україні у сфері створення загальнодоступних сховищ інформації. До формування фонду електронних документів НБУВ приступила в 1998 р., коли з ВАК України до Бібліотеки почали надходити електронні версії авторефератів дисертацій. Друге джерело комплектування наукової електронної бібліотеки – індивідуальні та колективні автори (вчені, наукові установи, навчальні заклади вищих рівнів акредитації), для яких електронна бібліотека в умовах недостатньої науково-видавничої діяльності є практично єдиною альтернативою для активізації включення інформації про результати праць у світову систему наукових комунікацій. Третім джерелом комплектування є інтернет, точніше ті його інформаційні ресурси, які допускають їх копіювання та використання на некомерційних умовах. І, нарешті, четвертим джерелом комплектування виступає служба створення електронного масиву книжкової спадщини України, котра розгортає свою діяльність.

Інтегровані інформаційні ресурси наукової електронної бібліотеки є трикомпонентною структурою, яка вклю-

чає бібліографічні, реферативні та повнотекстові бази даних. Їх формування здійснюється з використанням конвеєрної ресурсозберігаючої технології, що передбачає доповнення бібліографічних записів електронного каталогу рефератами наукових публікацій і наступне повнотекстове розширення реферативної бази даних гіпертекстовими посиланнями на наявні комп'ютерні версії публікацій. Пошуковий апарат наукової електронної бібліотеки України дає змогу виявляти документи за будь-яким елементом бібліографічного опису. Його особливістю є використання як одного з ключових елементів лінгвістичного забезпечення реферативної бази даних. Виявлення потрібних користувачам документів за термінами з рефератів дозволяє досягти «золотої середини» між обмеженими можливостями бібліографічного пошуку і навігацією в повних текстах документів, яка супроводжується появою значної кількості нерелевантних матеріалів (у книгах значного обсягу зустрічаються практично всі загальноживані слова природної мови). Основною технологією інформаційного обслуговування користувачів наукової електронної бібліотеки є онлайн-доступ до її ресурсів. За кількістю відвідувань (понад 2 тис. щодоби) наукова електронна бібліотека перевищує відвідування НБУВ у цілому.

П'ятирічний досвід НБУВ з формування інформаційних ресурсів наукової електронної бібліотеки України засвідчив, що вирішення форматних, лінгвістичних, технологічних, програмно-технічних і телекомунікаційних питань не викликає особливих ускладнень і потребує, в основному, відповідного фінансування. Головною завадою на шляху її розвитку є авторське право, точніше відсутність у міжнародному та національному законодавстві чіткого визначення прав бібліотек щодо зберігання та використання електронних публікацій. Один з підходів подолання цієї перешкоди, який започатковується в Україні, полягає в набутті чинності «Положення про електронні наукові фахові видання», розробка якого ініційована за участю НБУВ. Згадані видання мають доповнити існуючу систему наукових комунікацій і в перспективі стати однією з її основних складових. Необхідність переходу до цих видань зумовлена потребою вирішення суперечності між стрімко зростаючими обсягами нових знань, які мають кумулюватися і поширюватися в часі та просторі, і обмеженими можливостями традиційної системи розповсюдження публікацій на паперових носіях. Положення передбачає врахування електронних публікацій, виконаних з дотриманням певних вимог при захисті дисертаційних робіт. До таких видань належатимуть періодичні та продовжувані видання, інформація в яких представлена у формі електронних даних, що пройшли редакційно-видавниче опрацювання, призначені для поширення в незмінному вигляді та включені до затверджених ВАК України переліків наукових фахових видань, у яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора та кандидата наук і на які можна посилатися у наукових статтях і дисертаціях. Обов'язкові безкоштовні примірники таких видань виготовляються на компакт-дисках, які

підлягають зберіганню в Книжковій палаті України, НБУВ і Національній парламентській бібліотеці України. На бібліотеки, крім того, покладається зобов'язання представлення згаданих видань на своїх сайтах і забезпечення до них безкоштовного доступу. Додаткових витрат на створення електронних наукових фахових видань практично не потрібно, оскільки сьогодні всі публікації первісно створюються з використанням комп'ютерних технологій. Натомість, їх упровадження дозволить вищим навчальним закладам і науковим установам суттєво зменшити витрати на науково-видавничу діяльність, а Україні стати одним зі світових лідерів у впровадженні електронних інформаційних комунікацій.

Д-р техн. наук, заступник директора Інституту проблем реєстрації інформації НАН України **А. А. Крючин** у доповіді «Роль баз даних реферативної інформації в інформаційно-аналітичній діяльності бібліотек» розповів про значення реферативних ресурсів як інтеграційної основи наукової інфосфери. Вони здійснюють оперативне інформування різних категорій споживачів інформації про видану літературу, сприяють ретроспективному пошуку публікацій, зменшують негативний вплив пов'язаного з диференціацією наук розсіяння публікацій, інформують про досягнення в суміжних галузях наук, інтеграцію наукових напрямів і дисциплін тощо. Слід відзначити також, що реферативні бази даних і журнали крім подання інформації про книжкові видання розкривають зміст статей з періодичних та продовжуваних видань, збірників наукових праць, матеріалів конференцій тощо. А цей масив документів складає майже дві третини наукової інформації, не відображеної в каталогах бібліотек. Значну увагу доповідач приділив питанням проведення в реферативних ресурсах бібліометричних, інформометричних і наукометричних досліджень, які дозволяють бібліотекам здійснювати інформаційно-аналітичне забезпечення науки. Зупинився він і на проблемі розповсюдження реферативної інформації на компакт-дисках, зокрема, на питаннях авторського права та використання новітніх технологій довготривалого зберігання електронних інформаційних ресурсів.

Доповнюючим до цієї доповіді був виступ **Н. Я. Зайченко**, н. с. НБУВ, «Реферативні ресурси – інформаційний продукт сучасної наукової бібліотеки». Доповідачка проаналізувала становлення реферативної справи в Україні, навела динаміку росту кількості записів у загальнодержавній реферативній базі даних «Україніка наукова», розповіла про інформаційну технологію формування національних реферативних ресурсів і запропонувала ряд моделей кооперативної співпраці з їх створення. Н. Я. Зайченко зупинилася й на такому аспекті використання реферативних ресурсів, як виявлення пріоритетних напрямів розвитку науки шляхом аналізу публікацій у реферативній базі даних. У цілому ж її виступ засвідчив, що сучасна наукова бібліотека не повинна обмежуватись бібліографуванням вхідного документного потоку. Вона має освоювати технології глибокої аналітико-синтетичної обробки документів, включаючи екстракцію знань.

Значний інтерес викликала концепція організації всеукраїнського бібліографічного діалогу на основі віртуальної бібліографічної лабораторії, запропонована НБУВ і Українським мовно-інформаційним фондом НАН України. Така лабораторія дозволяє об'єднати українські бібліотеки в єдину розподілену систему доступу до їхніх бібліографічних даних і забезпечити маніпулювання ними в інтернеті, забезпечуючи співпрацю бібліографів різних наукових установ України через уніфікований інтерфейс і на єдиних наукових та організаційних принципах. Спільну роботу в рамках згаданої лабораторії запропоновано організувати на основі інформаційно-лексикографічного комплексу, розробленого в Українському мовно-інформаційному фонді для створення словників української мови. **В. В. Широков**, д-р техн. наук, професор, директор УМІФ, і **О. М. Костишин**, канд. фіз.-мат. наук, зав. відділу, проінформували учасників конференції також і про інші розробки Фонду. Серед них, насамперед, слід відзначити системотехнічні та лінгвістичні принципи розвитку нових лексикографічних технологій. Вони дозволяють вирішити завдання формування експериментальних масивів мовної інформації та лексичних картотек з сотнями мільйонів слововживань і створення високоефективних засобів лінгвістичного забезпечення інтелектуальних інформаційних систем.

Якісно новий підхід до розвитку бібліотечно-інформаційного сервісу було запропоновано **С. Х. Ляпіним**, канд. філол. наук, доцентом, директором некомерційного підприємства «Центроконцепт» (Росія, Архангельськ), у доповіді «Електронна бібліотека T-Libra: нова концепція бібліотечного інформаційного сервісу». Її сутність полягає в інтелектуалізації пошукового сервісу на основі використання блоку електронних словників з інтерфейсом для їх редагування та програмами генерування лексико-граматичних парадигм природної мови при вводі нових текстів, блоку гнучких пошукових запитів з заданими параметрами і блоку концепт-орієнтованих програм змістовного пошуку, включаючи «бібліотеку концептів». В основу розробки інформаційної системи T-Libra покладено концептуальні положення про пріоритет «сервісу» над «ресурсами» та каскадного концепт-орієнтованого пошуку в гетерогенних базах даних.

Цікавим був виступ **Г. В. Ядрової**, директора Центру інформаційних технологій Міжвузівського центру «Крим» (Сімферополь). Доповідачка повідомила про трансформацію технології формування наукового журналу «Культура народів Причорномор'я», сутність якої полягає в його паралельному виданні на паперовому і електронному носіях. У перспективі ж передбачається випуск лише електронної версії журналу, що відповідає ері електронних інформаційних комунікацій. Вона розповіла також про апробовану в згаданому Центрі методологію та інформаційну технологію створення електронних журналів з бібліотечної справи. Доцільно відзначити, що практичні результати цієї роботи представлені на сайті НБУВ у розділі «Тематичні колекції партнерів Бібліотеки» як наочний приклад корпоративної співпраці суб'єктів системи документних комунікацій.

Значний інтерес викликала доповідь **В. А. Савенка**, канд. техн. наук, зав. відділу УкрІНТЕІ, та **Г. С. Спільник**, провідного програміста Всеукраїнської асоціації інформаційних служб «Інформаційно-аналітична система нормативної документації: програмне забезпечення баз даних нового покоління», в якій учасників конференції проінформували про нову розробку з використанням постреляційної системи керування базами даних Cache. За словами доповідачів, вона демонструє продуктивність у 20 разів вищу за продуктивність систем, розробка яких первісно базувалася на реляційних моделях представлення даних (Informix, Oracle, Sybase тощо). Інформаційно-аналітична система крім зберігання та пошуку даних забезпечує проведення ряду аналітичних операцій з обробки нормативно-технічних документів. Сьогодні ця розробка знаходиться в завершальній стадії тестування та передачі в технологічну експлуатацію.

Зацікавленість учасників конференції викликала низка доповідей співробітників Інституту програмних систем НАН України. **В. А. Резніченко**, канд. фіз.-мат. наук, пров. н. с., розповів про Greenstone – пакет прикладних програм, призначений для формування та поширення електронних фондів бібліотек. Програмне забезпечення Greenstone розроблено в Новозеландському університеті під егідою ЮНЕСКО. Воно вільно поширюється і підтримується на ряді сайтів в усіх регіонах світу. Це програмне забезпечення має широкий спектр можливостей: доступ до мультимедійних колекцій через інтернет-браузер, тиражування електронних колекцій на компакт-дисках, повнотекстовий і роздільний пошук за визначеними полями, можливість обробки основних текстових форматів (HTML, PDF, PostScript, Word, E-mail) і аудіо- та відеоінформації, мультимовність (включаючи розширену латиницю та кирилицю, арабську, китайську мови), використання метаданих, зокрема Dublin Core metadata. Вказані можливості Greenstone заслуговують на те, щоб в Україні на цей програмний продукт було звернено підвищену увагу. **О. В. Захарова**, канд. фіз.-мат. наук, с. н. с., проінформувала про результати проведеного аналізу автоматизованого бібліотечного сервісу провідних бібліотек світу. Він свідчить, що провідні українські бібліотеки в основних сервісах не поступаються зарубіжним, у той же час їм слід посилити діяльність у сфері використання інтернету як джерела інформації. **Г. Ю. Проскудіна**, с. н. с., розповіла про онтології в бібліотечних інформаційних системах, зокрема історію онтології, моделі та класифікації онтологій, перспективи використання елементів онтологій у бібліотечній сфері.

Спільну тему мали доповіді співробітників Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки Української академії аграрних наук. **В. С. Мойсеєнко**, зав. відділу ДНСГБ, доповів про інформаційні видання УААН та перспективи здійснення спільних проектів з НБУВ. Одним з них є наукове електронне видання «Аграрні науки», що виходить на компакт-дисках з періодичністю 4 рази на рік. Кожне з них містить бібліографічні бази даних з проблематики аграрних, біологічних і економічних наук ємністю 200 тис. записів з 25-річною ретроспективою і

кілька тисяч текстів авторефератів дисертацій, захищених в Україні, зі згаданої проблематики. **З. Кирпаль**, зав. сектору, розповіла про створення національної інформаційної бази даних з історії наукових установ і навчальних закладів аграрного профілю.

Т. Ф. Букшина, заступник директора Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, у своїй доповіді «Web-технології як засіб розширення інформаційного потенціалу ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського» розповіла про впровадження мережевих технологій у практику діяльності книгозбірні та перспективні напрями подальшого розвитку згаданих технологій.

Л. О. Гриненко, зав. сектору Національного заповідника «Херсонес Таврійський», координатор проекту «Меґаріка», у доповіді «Унікальна система для унікального музею: реалізація інформаційного проекту в Національному заповіднику «Херсонес Таврійський» проінформувала про технологію створення музейної інформаційної системи. Її відмінність від бібліотечних полягає, насамперед, у домінуванні графічної інформації про археологічні пам'ятки давнини. Заслуговує на відзначення технологія обробки графічних зображень, яка забезпечила їх відновлення та підвищення наочності перед записом на компакт-диски та представлення в глобальних інформаційних мережах.

Т. І. Березна, директор фірми «Матрикс Прес», представила доповідь «Нові послуги для підвищення ефективності бібліотечного сервісу», у якій було викладено новий підхід до співпраці бібліотек з іншими суб'єктами системи документальних комунікацій (видавництвами, книготорговельними та підписними організаціями тощо). Сутність підходу полягає у наданні бібліотеці повного комплексу послуг однією структурою, що в змозі здійснювати комплектування книжковими та серіальними виданнями, постачання бібліографічної інформації, продаж власної друкованої продукції книгозбірень, упровадження та супроводження систем автоматизації бібліотек, консультаційне супроводження комп'ютерних технологій і ряд інших послуг.

Про перспективи створення електронної бібліотеки стародруків йшлося в доповіді, представленій заступниками генерального директора НБУВ, канд. екон. наук, с. н. с. **А. А. Чекмарьовим**, канд. іст. наук **Л. М. Мухом** та генеральним менеджером фірми IBS (Information Business System & Telecommunications), канд. техн. наук **Ю. В. Помазковим**. Це розвиток корпоративного проекту формування Державного реєстру «Книжкові пам'ятки України», започаткованого відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 15 вересня 1999 р. «Про затвердження Програми збереження бібліотечних та архівних фондів на 2000–2005 роки». Перші отримані результати представлено на сайті НБУВ, де міститься база даних інкунабул і видань кириличного друку, котрі знаходяться в історико-культурних фондах книгозбірні.

Змістовною була група доповідей з проблематики інформаційних сервісів, зроблених співробітниками НБУВ: «Розвиток інформаційних сервісів бібліотеки в

електронному середовищі» (канд. іст. наук, зав. відділу **І. А. Павлуша**), «Наукові електронні видання бібліотеки в системі її інформаційних сервісів» (м. н. с. **Т. А. Шерепа**), «Оцінка інформативності документів як напрям інтелектуалізації пошукових систем наукових бібліотек» (м. н. с. **Ю. В. Яковлєва**), «Аналіз функціональної ефективності бібліотечно-інформаційного сервісу» (пров. бібліотекар **Н. Ф. Самохіна**), «Доступ до науково-інформаційних ресурсів інтернету» (м. н. с. **Т. В. Симоненко**).

Цілісний блок утворювала група доповідей співробітників НБУВ з інформаційно-технологічної тематики: «Технологічні вимоги до наукової електронної інформації в умовах розвитку мережевих сервісів» (н. с. **О. В. Баркова**), «Підходи до обробки наукових інформаційних ресурсів інтернету» (провідний інженер **В. М. Пономаренко**), «Агрегація інформаційних ресурсів бібліотек на порталі НБУВ» (провідний інженер **Є. О. Корнілова**), «Інформаційна технологія конвертування бібліографічних записів» (н. с. **О. Й. Соболевський**), «Формати представлення текстів у електронних виданнях» (аспірантка **І. О. Шульга**).

Логічним продовженням роботи секції «Бібліотечні технології інформаційного сервісу та інтеграція науково-інформаційних ресурсів» став семінар-практикум «Електронні бібліотеки та нові інформаційні технології». Ключовим моментом семінару можна вважати демонстрації процедур повнотекстового пошуку в електронній бібліотеці T-Libra (директор російського некомерційного підприємства «Центроконцепт» **С. Х. Ляпін**), функціональних можливостей Українського лінгвістичного порталу (зав. відділу Українського мовно-інформаційного фонду **О. М. Костишин**), інформаційних ресурсів і програмних засобів інформатизації бібліотек (заступник директора Центру інформаційних технологій Міжвузівського центру «Крим» **С. В. Дудченко**), науково-інформаційного порталу України (н. с. НБУВ **О. І. Жабін**) і використання можливостей UNICODE при створенні багатомовного зведеного каталогу (н. с. НБУВ **Є. І. Сидиченко**).

Найбільшу увагу викликала демонстрація С. Х. Ляпіним інтелектуальних пошукових процедур в електронній бібліотеці T-Libra. Ці процедури включають дві групи запитів, які забезпечують абзацно-орієнтований і частотно-орієнтований пошуки. Перша група включає простий однорівневий термінологічний пошук (він здійснюється за одним або кількома термінами і забезпечує виявлення абзаців, які їх містять), кластерний термінологічний пошук (здійснюється за лінійним списком термінів і забезпечує виявлення абзаців, які містять певну кількість цих термінів з урахуванням зв'язків між ними) і розширений багаторівневий термінологічний пошук (здійснюється за групами термінів, які віднесено до різних рівнів, і забезпечує виявлення абзаців, у яких міститься певна кількість термінів різних рівнів з урахуванням відстані між ними). Друга група запитів включає в себе абсолютний і відносний частотно-орієнтовані пошуки. Результат абсолютного частотно-орієнтованого пошуку – таблиця, стовпці якої містять упорядкований за частотною ознакою список слів із зазначенням абсолютної та відносної частоти їх вжи-

вання в тексті з урахуванням усіх словоформ. Відносний частотно-орієнтований пошук відрізняється від абсолютного тим, що спочатку задається термін, щодо якого здійснюється інформометричний аналіз, тобто в даному виді пошуку реалізується методика «відносної системи відліку» порівняно з методикою «абсолютної системи відліку». Доповідач проінформував також, що подальший розвиток електронної бібліотеки T-Libra буде здійснюватись у напрямі реалізації принципу інваріантності до використовуваних систем керування базами даних та поєднання повнотекстового пошуку з обробкою мультимедійної інформації.

Значний інтерес мала презентація Українського лінгвістичного порталу, проведена канд. фіз.-мат. наук, зав. відділу Українського мовно-інформаційного фонду **О. М. Костишиним**. У Фонді розроблено концепцію розвитку прикладної лінгвістики та лінгвістичних технологій в Україні, ядром якої покликана стати Національна словникова база – загальнонаціональне інтелектуальне соціотехнічне середовище, яка поєднує систему національних мовних ресурсів з метаданими для їх індексації і класифікації та відкрити інфраструктуру, підтримує процеси формування, ідентифікації, обміну, колекціонування, моделювання, оцінювання, стандартизації і зберігання національних мовних ресурсів та доступ до них, використовуючи централізований депозитарій метаданих, керівні матеріали та засоби відкритого програмного забезпечення. У практичному аспекті в Фонді сформовано комп'ютерні лексикографічні й текстові масиви української мови загальнонаціонального значення, які стали основою інформаційних ресурсів Українського лінгвістичного порталу. Доповідач виклав схему побудованої моделі онлайн-лексикографічних систем, реалізовану за багаторівневою схемою «клієнт – сервер» і продемонстрував представлені в інтернеті ресурси цього порталу, зокрема інтегровану лексикографічну систему «Словники України».

Наочним прикладом суттєвих результатів у сфері інформатизації регіональних бібліотек може бути презентація робіт Центру інформаційних технологій Міжвузівського центру «Крим» (Сімферополь), проведена директором Центру **Г. В. Ядровою** та заст. директора **С. В. Дудченко**. Вони представили тематичні та авторські колекції, серед яких електронні версії випусків наукового журналу «Культура народів Причорномор'я», авторські публікації ректора Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського, член-кореспондента НАН України **М. Багрова**, «Гніздовий тлумачно-словотворчий словник композитів» **О. Петрова** та ряд інших творів. Досягнення наших кримських колег можуть бути прикладом для інших регіонів України.

У цілому матеріали секції «Бібліотечні технології інформаційного сервісу та інтеграція науково-інформаційних ресурсів» і семінару-практикуму «Електронні бібліотеки та нові інформаційні технології» дозволяють зробити такі висновки:

1. Кардинальне поліпшення інформаційного сервісу потребує створення єдиного науково-інформаційного

простору України. Магістральний напрям вирішення цієї проблеми – корпоративне формування системи галузевих і регіональних науково-інформаційних інтернет-порталів спільними зусиллями бібліотек, інформаційних центрів, наукових установ і навчальних закладів.

2. Ключовими компонентами єдиного науково-інформаційного простору мають стати об'єднані телекомунікаційними мережами наукові електронні бібліотеки. При наповненні їх ресурсів слід орієнтуватися на об'єктивно зумовлений перехід від «ери Гутенберга» до ери електронних інформаційних комунікацій. Ця тенденція потребує орієнтації бібліотечних технологій на кумуляцію, аналітико-синтетичну обробку та багатоаспектне використання електронних видань і ресурсів глобальних інформаційних мереж.

3. Інтеграційна основа наукової інфосфери України – реферативна інформація про результати наукових досліджень вітчизняних учених і фахівців. Формування цієї інформації потребує координації діяльності всіх зацікавлених суб'єктів вітчизняної системи наукових комунікацій.

4. При створенні наукових електронних бібліотек першочергову увагу слід приділити їх лінгвістичному забезпеченню, яке має зробити можливим перехід від виявлення даних, що лише формально відповідають пошуковим запитам, до надання інформації, яка задовольняє інформаційні потреби користувачів.

5. Перспективним напрямом розвитку бібліотечних технологій інформаційного сервісу є створення інтелектуальних технологій екстракції знань. Цей напрям потребує спільних зусиль науковців різних галузей знань: науково-інформаційних фахівців, мовознавців, бібліотекознавців, спеціалістів у сфері інформаційних технологій.

*Олександр ЖАБІН,
н. с. НБУВ,*

Леонід КОСТЕНКО,

канд. техн. наук,

с. н. с., керівник Центру

бібліотечно-інформаційних технологій НБУВ

Науково-інформаційне забезпечення інноваційної діяльності

У роботі секції «Науково-інформаційне забезпечення інноваційної діяльності» (наук. кер. – канд. іст. наук, с. н. с., заст. генерального директора НБУВ А. Г. Бровкін, канд. іст. наук, директор Рівненської державної обласної наукової бібліотеки В. П. Ярошук; учений секретар – канд. іст. наук, зав. відділу НБУВ Н. Ю. Каліберда) взяли участь 40 осіб, серед яких – провідні фахівці Центральної наукової бібліотеки імені Я. Коласа НАН Білорусі, Національної парламентської бібліотеки України, Рівненської державної обласної бібліотеки, Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки імені В. Г. Заболотного, бібліотеки Інституту біології південних морів НАН України, Державної наукової медичної бібліотеки України, бібліотеки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Рівненського державного гуманітарного університету, Національного інституту освіти Білорусі, Київського національного університету культури і мистецтв, наукові співробітники та провідні фахівці НБУВ.

На секції заслухано і обговорено 26 доповідей. Розглянуто комплекс проблем, пов'язаних із визначенням основних завдань, які постають перед бібліотеками, інформаційними центрами та закладами освіти стосовно кардинального вдосконалення науково-інформаційного забезпечення сталого розвитку суспільства та державотворчих процесів. Зокрема, порушувалися і обговорювалися питання: науково-інформаційного забезпечення різних галузей науки і господарства; перспектив створення і використання інформаційних технологій у бібліотеках; наукової обробки, зберігання і використання інформаційних ресурсів; наукового і кадрового забезпечення

бібліотек; управління бібліотекою на методологічних засадах сучасного менеджменту.

Зокрема, учасники секції відзначили, що прогресивний розвиток суспільства, концентрація уваги на пріоритетних напрямках його розвитку зумовлює необхідність переходу бібліотек до нових засад організації та розповсюдження інформації. Насамперед, це вдосконалення системи науково-інформаційного забезпечення інноваційної діяльності, досягнення якісно нового рівня обслуговування споживачів інформації на основі традиційних і новітніх інформаційних технологій, надання нових видів послуг.

Представники Центральної наукової бібліотеки імені Я. Коласа НАН Білорусі ознайомили учасників секції з основними досягненнями Бібліотеки в галузі створення і використання електронних ресурсів, наукової організації та зберігання фондів. Так, зав. відділу **О. М. Дрозд** визначила основні етапи створення електронного каталогу ЦНБ НАН Білорусі, проблеми, які виникають у процесі роботи, та шляхи їх подолання. Доповідачка відзначила, що технічне оснащення бібліотек засобами телекомунікацій, підключення до інтернет-ресурсів, комп'ютеризація, розширення спектру послуг забезпечують повноцінне виконання ними свого основного призначення, що передбачає загальний доступ до знань та інформації.

Зав. відділу Центральної наукової бібліотеки імені Я. Коласа НАН Білорусі **А. В. Ісаєва** сконцентрувала увагу на системі депозитарного зберігання фондів Білорусі. Доповідачка зазначила, що головним позитивним результатом функціонування депозитарної системи Білорусі слід вважати тематико-типологічний аспект, який був взятий